

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Adéla Trytková

**Možnosti společného sdílení volného času dětí se zrakovým
postižením a intaktních**

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jana Janková

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2013-2016

BACHELOR THESIS

Adéla Trytková

**Time Sharing Possibilities of Eyesight Handicapped
Children in Comparison to Intact Ones**

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Jana Janková

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval(a) samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal(a), v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Poděkování

Děkuji mé vedoucí paní Mgr. Janě Jankové za její cenné rady, připomínky, doporučení a odborné vedení při zpracování této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce na téma Možnosti společného sdílení volného času dětí se zrakovým postižením a intaktních je zaměřena na popis podpůrných opatření, která jsou potřeba k tomu, aby zrakově postižené dítě mohlo být zařazeno na dětský letní pobytový tábor. Teoretická část vymezuje samotný pojem zrakové postižení a charakteristiku osob se zrakovým postižením. Zabývá se volným časem jako takovým a podpůrnými opatřeními při výchovné činnosti pro děti se zrakovým postižením. V praktické části je zpracován výzkum, který je zaměřen na poznatky zjištěné z rozhovorů a pozorování. Výzkum byl prováděn na dětském letním táboře v Jesenném u Semil, který pořádal Dům dětí a mládeže Stonožka v Nové Pace. Cílovou skupinou byli rodiče a děti ve věku od 3 do 9 let.

Klíčová slova

Jemná motorika, kompenzační pomůcky, letní tábor, podpůrná opatření, sebeobsluha, volnočasové aktivity, volný čas, zrakové postižení

Annotation

This bachelor's thesis on the Possibilities of collective sharing of free time of visually handicapped children and the intact focuses on describing supportive measures necessary for including visually handicapped child in a summer camp. The theoretical part determines the term "visual handicap" and the characteristics of visually handicapped persons. It deals with free time itself and supportive measures for educational activities for visually handicapped children. The practical part contains research focused on findings gathered from interviews and observation. The research was carried out at a summer camp in Jesenné u Semil organized by Dům dětí a mládeže Stonožka in Nová Paka. The target group were parents and children from 3 to 9 years of age.

Keywords

Compensation aids, Fine motor skills, Free time, Free time activities, Self – service, Summer camp, Supportive measures, Visual handicap

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ A JEHO DOPAD NA ČINNOSTI DĚTÍ VE VOLNÉM ČASE 11	
1.1 Zrakové postižení	11
1.2 Charakteristika osob se zrakovým postižením	12
1.2.1 Osoby Nevidomé	13
1.2.2 Osoby slabozraké	13
1.2.3 Osoby s těžce slabým zrakem	14
1.2.4 Osoby s poruchami binokulárního vidění	14
2 VOLNÝ ČAS.....	15
2.1 Zotavovací akce a jiné podobné akce pro děti.....	15
2.2 Druhy táborů.....	16
3 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PŘI VÝCHOVNÉ ČINNOSTI PRO DĚTI SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM.....	18
3.1 Legislativa	18
3.2 Charakteristika podpůrných opatření	19
3.3 Podpůrná opatření.....	20
3.4 Oblasti podpůrných opatření.....	21
3.4.1 Organizace výuky	21
3.4.2 Modifikace vyučovacích metod a forem	22
3.4.3 Intervence	24
3.4.4 Pomůcky.....	25
3.4.5 Úprava obsahu vzdělání	27
3.4.6 Sociální podpora	27
3.4.7 Úprava prostředí.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	29
4.1 Výzkumná šetření	29
4.2 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	29
4.3 Technika sběru dat.....	30
4.4 Popis výzkumného vzorku	30
4.5 Charakteristika výzkumného souboru	32

4.6	Analýza a interpretace dat z rozhovorů.....	32
4.7	Stanovené kategorie vyhodnocování dle konkrétních cílů	34
4.8	Letní tábor „Rytíři a princezny“	35
4.8.1	Denní program dětského tábora.....	35
4.8.2	Celotáborová hra	35
4.9	Shrnutí stanovených kategorií pozorování	37
4.9.1	Pohyb dítěte se ZP v táboře i mimo prostředí tábora	37
4.9.2	Plnění úkolů sebeobsluhy	37
4.9.3	Aktivita dítěte během celotáborové hry	38
4.9.4	Jednoduchost her a vhodnost celotáborových aktivit	42
4.9.5	Vzájemná interakce mezi dětmi.....	42
4.9.6	Volnočasové aktivity mimo táborový program	42
4.9.7	Seberozvoj dítěte	43
4.9.8	Podpůrná opatření.....	44
5	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	46
	ZÁVĚR	49
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
	SEZNAM ZKRATEK	54
	SEZNAM PŘÍLOH.....	55

ÚVOD

Osoby se zrakovým postižením tvoří velmi pestrou skupinu, kterou vnímáme jako součást běžného života kolem nás. Děti s vrozeným zrakovým postižením se se situací vyrovnávají lépe, než děti, které k oslabení, či dokonce ztrátě zraku přišly v průběhu života vlivem úrazu, nebo onemocněním. Zrakem vnímáme přes 80 procent smyslových vjemů.

Děti se zrakovým postižením jsou normální lidé mající své individuální povahové rysy, různé přednosti i nedostatky, přání a touhy stejně jako ostatní děti. Přesto mají většinou složitější život než děti intaktní. S potřebnou pomocí a důrazem na jejich individualitu však mohou dělat téměř vše, co ostatní.

Tato bakalářská práce nazvaná Možnosti společného sdílení volného času dětí se zrakovým postižením a intaktních je zaměřena na podpůrná opatření. Téma práce vyplynulo z mých osobních zkušeností s dětmi v pracovním životě a kontaktu s chlapcem se zrakovým postižením.

Úkolem teoretické části práce je stručně popsat zrakové postižení a jeho dopad na aktivity ve volném čase, volný čas a podpůrné činnosti při výchově a rozvoji dětí se zrakovým postižením. Cílem praktické části práce je zjištění pomocí výzkumného šetření, jakými podpůrnými opatřeními je možné zajistit aktivní účast dítěte se zrakovým postižením na dětském letním táboře společně s intaktními dětmi. Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol.

První vymezuje pojem zrakové postižení podle Světové zdravotní organizace. Dále popisuje možná poškození zraku a stručně charakterizuje osoby se zrakovým postižením.

Druhá kapitola se zabývá volným časem. Charakterizuje zotavovací programy a podobné akce pro děti, popisuje druhy dětských táborů.

Třetí pojednává o podpůrných opatřeních při výchovné činnosti pro děti se zrakovým postižením. V kapitole jsou popsány zákony příslušné problematiky a charakterizována podpůrná opatření s popisem jejich jednotlivých oblastí.

Čtvrtá a pátá kapitola se zabývají metodologií a vyhodnocením výsledku výzkumu.

Ke zpracování praktické části této bakalářské práce jsou využity techniky

kvantitativního přístupu. Jsou zaměřeny na konkrétní poznatky zjištěné z rozhovorů a pozorování. Výzkum je založen na konkrétní skupině rodičů a jejich dětí ve věku od 3 do 9 let. Pozorováním a zároveň rozhovory byla zjišťována míra podpůrných opatření potřebných k zařazení dítěte se zrakovým postižením na letní dětský tábor „ Rytíři a princezny “ společně s intaktními dětmi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ A JEHO DOPAD NA ČINNOSTI DĚTÍ VE VOLNÉM ČASE

Tato kapitola specifikuje zrakové postižení (dále ZP) a osoby se ZP charakterizuje. První podkapitola se zabývá dělením ZP podle Světové zdravotnické organizace. Jesenský (2002) se zmiňuje o tom, co si představuje pod pojmem poškození zraku. V druhé podkapitole jsou rozděleny stupně narušení zrakového vnímání a to podle speciálně-pedagogického hlediska.

1.1 ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ

Světová zdravotnická organizace ve své 10. revizi Mezinárodní klasifikace nemocí uvádí rozdělení ZP podle nejlepší možné zrakové ostrosti na lépe vidoucím oku a podle omezení zrakového pole. Dělí ZP do těchto pěti kategorií:

1. Střední slabozrakost

Zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30) - minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10 - 1/10, kategorie zrakového postižení 1

2. Silná slabozrakost

Zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10) - minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10 - 10/20, kategorie zrakového postižení 2

3. Těžce slabý zrak

A. Zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) - minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20 - 1/50, kategorie zrakového postižení 3

B. Koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů

4. Praktická nevidomost

Zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, kategorie zrakového postižení 4.

5. Úplná nevidomost

Ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení 5 (ÚSIZ, 2014, [online])

Podle Jesenského (2002) si pod pojmem poškození zraku můžeme například představit: snížení citlivosti na podněty, zvýšení času na reakce a prodlužování průběhů poznávacích procesů, neúplnost procesů a výsledků poznávání, chyby a nedostatky v průběhu poznávání, informační deficit, senzorní deprivace zrakově postižených, zvýšení citového prožívání nedostatků s depresivním nebo agresivním vyústěním, snížená adaptabilita na různá prostředí, snížená výkonnost v různých aktivitách, zvýšená míra specifických potřeb umožňujících vyrovnávat nedostatky vyvolané poškozením zraku, nížená soběstačnost při zvýšené potřebě samostatnosti a asertivity. Z toho lze usoudit, že pro zkoumání zrakového postižení z hlediska speciální pedagogiky nestačí jen zrakové postižení popsat podle odborné světové zdravotní organizace, ale je potřeba ho zkoumat z komplexnějšího hlediska.

1.2 CHARAKTERISTIKA OSOB SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

Postižení můžeme dělit podle řady kritérií. Terminologie se liší podle jednotlivých oborů, což znamená, že kategorizace je jiná ve školství, zdravotnictví, sociální sféře, ale i ve speciální pedagogice (Ludíková in Finková, 2007) Ze speciálně-pedagogického hlediska dělíme stupně narušení zrakového vnímání na tyto kategorie:

Osoby nevidomé

Osoby slabozraké

Osoby s těžce slabým zrakem

Osoby s poruchami binokulárního vidění

1.2.1 OSOBY NEVIDOMÉ

Osoby nevidomé jsou chápány jako osoby s nejtěžším stupněm ZP. Zrakové vnímání dítěte je narušeno na stupni nevidomosti, tedy slepoty. Osoby nevidomé získávají informace nikoliv zrakem, ale hlavně sluchem a hmatem. Touto cestou nelze nahradit některé zkušenosti získané prostřednictvím zraku. Nevidomý na rozdíl od osob intaktních vnímá nejdříve detaily. Ty si postupně skládá do celku a poté si vytvoří celkovou představu, o předmětu. Velký význam pro nevidomé má sluchové vnímání. Dokáží identifikovat své blízké podle hlasu, typu chůze, také dokáží rozeznat zvuky v rámci dopravy. Podle zvuku dokáží rozpoznat velikost prostoru, ve kterém se nachází. (Finková, 2015 [online])

1.2.2 OSOBY SLABOZRAKÉ

Děti, mládež, dospělí i senioři patřící do skupiny osob slabozrakých, mají zrakové vnímání na stupni slabozrakosti. (Finková, 2015 [online]). Hamadová a spol. (2007, s. 36) charakterizují slabozrakost jako: „*nevratný pokles zrakové ostrosti na lepším oku pod 6/18 až 3/60 včetně, nebo je zorné pole zúženo na 20 stupňů bilaterálně bez ohledu na centrální zrakovou ostrost.*“ Často se objevují problémy s narušením zorného pole, poruchy barvocitu, nystagmu a další. (Květoňová, 1994) Možnosti rozvoje jedince jsou do určité míry omezeny. Záleží na stupni postižení, na přístupu okolí k jedinci a na dalších okolnostech, které souvisí s případnou další přítomností jiného postižení. Nejčastěji se jedná o mentální retardaci. Cesty k rozvoji a vzdělávání bychom měli volit alternativními způsoby komunikace. U těchto lidí se často projevuje větší unavitelnost v důsledku neustálé koncentrace pozornosti na dění kolem sebe. Příkladem je pomalejší tempo práce, nebo studia. Důležité je dodržování zásad zrakové hygieny, které je velmi náročné. (Finková, 2015 [online])

1.2.3 OSOBY S TĚŽCE SLABÝM ZRAKEM

Z oftalmologického hlediska je tato skupina přiřazována ke skupině osob s těžkou slabozrakostí a praktické slepoty. (Finková, 2015 [online]). Osoby se zbytky zraku s brýlovou korekcí rozpoznávají prsty těsně před očima a jsou schopny za pomoci optických pomůcek číst plakátové písmo. U osob s těžce slabým zrakem dochází ke snížení nebo deformaci zrakových schopností a k obtížím při prostorové orientaci. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007)

1.2.4 OSOBY S PORUCHAMI BINOKULÁRNÍHO VIDĚNÍ

Tyto osoby mají částečně omezené zrakové funkce, obvykle jednoho oka. Mezi poruchy binokulárního vidění řadíme především amblyopii a strabismus. (Finková, Ludíková, Stoklasová, 2007). Šilhavost a tupozrakost jsou vady funkční. Lze je napravit cíleným cvičením. Nejsou potřeba léčit chirurgicky. Nápravy jsou hlavně pro děti do 7 let. V pozdějším věku náprava těchto poruch velmi klesá. V dospělosti již tyto poruchy napravit nelze. (Finková, 2015 [online])

2 VOLNÝ ČAS

V současné době má spousta dětí nedostatek pohybové aktivity. Vysedávání u počítačů a mobilní techniky, nedovolují tolik pohybu na čerstvém vzduchu, kolik dítě potřebuje pro své zdraví. Již od útlého dětství je proto potřeba vést děti ke sportu a pohybu venku, v přírodě. V této kapitole je rozepsaný volný čas, zotavovací akce a jiné podobné akce pro děti. Bocan a kolektiv (2012, s. 25) definují volný čas jako dobu, kdy „nemusíme, ale chceme“. Dále tvrdí, že děti od 6 do 15 let tráví nejvíce času s rodiči, dále pak se sourozenci. (Tamtéž, s. 25)

Pokud nás zajímá odborná definice pojmu volného času, můžeme nahlédnout do Velkého sociologického slovníku. Ten nám říká, že o volný čas se jedná v případě doby mimopracovní. Tedy takové, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků plynoucích ze společenské dělby práce nebo z nutnosti zachování svého biofyziologického či rodinného systému. (Linhart a kol., 1996)

Bocan (2012, s. 2) v knize Děti v ringu dnešního světa, mluví o tom, že: „S trávením volného času a se životem vůbec jsou také spojována období, kterým se jednoduše říká „**nuda**“. Jedná se o nepříjemný přechodný duševní stav, v němž jedinec cítí pronikavý nedostatek zájmu o své obvyklé aktivity a je pro něj obtížné se na ně soustředit. Nuda tedy nutně neznamená, že člověk vůbec nemá co dělat, ale spíše to, že se nedokáže pro žádnou aktivitu nadchnout, i když by si přál se v něčem angažovat.“.

Hry budou zábavné a s nudou v našem letním táboře se rozhodně nepočítá. Připraví se táborové hry všestranně tak, aby si každý účastník našel to své. Hry i ostatní aktivity budou inspirativní.

2.1 ZOTAVOVACÍ AKCE A JINÉ PODOBNÉ AKCE PRO DĚTI

Mimoškolní pobyty a výcviky jsou ukotveny ve školních vzdělávacích plánech jednotlivých škol, legislativně podléhají vyhlášce č. 48/2005 Sb. v platném znění v souladu se změnami č. 454/2006 Sb. a č. 256/2012 Sb. Žáci se mimo školu intenzivně vzdělávají a zaměřují se na dané téma, pro které se pobyt nebo výcvik realizuje.

Předpis č. 258/2000 Sb. Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů definuje v §8, v odst. 1 zotavovací akce jako: „organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví

děti, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti.“ Stejným zákonem se řídí i jiné podobné akce pro děti. Paragraf 12 nám říká, že tábory, ve kterých není více jak 30 dětí, nebo neodpovídá věk do 15 let, nebo doba délky není delší než pět dní, neplní požadavky zotavovacích akcí. Jsou menšího rozsahu, než výše uvedené zotavovací akce. Dále nám tento zákon říká, že na rozdíl od zotavovacích akcí, musí minimálně zajistit:

- Hygienicky nezávadný stav zařízení

 1. Zabezpečit pitnou vodu splňující hygienické požadavky
 2. Nutnost zdravotní způsobilosti pro dozor, či zdravotníky
 3. Zdravotní průkaz pro osoby pracující s potravinami

Zatímco zotavovací akce je nutno hlásit 1 měsíc předem příslušné hygienické stanici, jiné podobné akce pro děti ohlašovací povinnosti nepodléhají. Mají však právo v rámci výkonu státního zdravotního dozoru i jiné podobné akce pro děti kontrolovat.

2.2 DRUHY TÁBORŮ

Beroušek (2004) ve své knize: Rádce provozovatele a vedoucího dětského tábora rozděluje tábory:

Podle místa konání na stálé, putovní, příměstské, hvězdicové. Stále jsou klasické a děti zůstávají po celou dobu tábora ve stanech, chatkách, nebo zděných budovách. Pod putovním táborem si můžeme představit například pěší, cyklo, nebo vodácký tábor. Jedná se o to, že na jednom místě se zdrží max. dva dny. Na příměstské tábory chodí děti ráno a odchází odpoledne, nebo večer domů. Hvězdicové tábory využívají pro přespání jednu táborovou základnu a jsou zpravidla zaměřené na cyklistiku nebo turistiku.

Podle zaměření na všeobecné a odborné. Všeobecné tábory nejsou specificky vyhraněny, nemají konkrétní zaměření. Pro děti jsou připraveny různé druhy her. Naopak tábory odborné poskytují dětem orientaci na jednu oblast a stávají se čím dál tím více oblíbenější. Mohou být zaměřené na přírodu, jazyky, tanec, sport, umělecké, či výtvarné aktivity.

Dále pak dělí tábory **podle období pořádání** na letní a zimní. Letní tábory jsou zaměřeny na sport a táborovou činnost, kdežto zimní tábory se zaměřují pouze na zimní sporty.

Nakonec **podle účastníku** na běžné, integrované a ozdravné. Běžné tábory jsou určeny pro děti a mládež bez zdravotních potíží. Integrovaných táborů se mohou účastnit děti z dětských domovů, z různých rizikových skupin, či děti hendikepované. Na ozdravné tábory jezdí děti s různými nemocemi, např. astma, alergie, chronické onemocnění.

3 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PŘI VÝCHOVNÉ ČINNOSTI PRO DĚTI SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

Třetí kapitola této bakalářské práce je zaměřena na zákony, které se zabývají podpůrnými opatřeními. Dále se zabývá definicí pojmu podpůrná opatření. Poslední podkapitola je zaměřena na jednotlivá opatření podle katalogu o podpůrných opatřeních od Jankové a kolektivu.

3.1 LEGISLATIVA

Paragraf 16 školského zákona 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, upravuje vztahy ve školství od roku 2005. Zabývá se vzděláváním dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle něj je dítětem, žákem či studentem se speciálními vzdělávacími potřebami osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

Paragraf 16 v novele školského zákona č. 82/2015 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, poukazuje na některé změny. Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností, nebo k uplatnění, nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka, nebo studenta. Tato novela je účinná od 1. 5. 2015 a vyjde v platnosti 1. 9. 2016.

Na to navazuje vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků, se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Upravuje k 1. 9. 2016 pravidla vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání žáků uvedených v paragrafu 16 školského zákona. Podpůrná opatření se podle tohoto předpisu dělí ti pěti stupňů a to podle rozsahu, obsahu, náročnosti a míry znevýhodnění. Tato vyhláška ruší vyhlášku č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných., ve které se pojem „ podpůrná opatření" prvně objevil.

3.2 CHARAKTERISITKA PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ

Podpůrná opatření představují popis doporučení ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na jednotlivých stupních škol (mateřské, základní, střední). Podpůrná opatření lze aplikovat jak ve školách běžných, tak ve školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením. (Michalík, 2015)

Michalík (2005, s. 32) se svými kolegy tvrdí, že: „*system podpůrných opatření jako celek, i jeho jednotlivé části zaměřené na určité druhy znevýhodnění respektuje následující principy a zásady.*“

1. Nediskriminace, spravedlnost a rovný přístup
1. Odbornost a kvalita
2. Efektivita a dostupnost
3. Jednotný přístup
4. Metodické vedení
5. Kontinuita a spolupráce
6. Rozvoj a otevřenost

Naproti tomu Hamadová a kolektiv (2007) tvrdí, že výuka dětí se ZP má určitá specifika a že pro dosažení úspěchu ve vzdělávání je potřeba dodržovat určité zásady, mezi něž například patří: tematické propojení výuky, názornost, nevyčleňovat žáka se ZP, využití skupinové práce, upravovat učební texty, vyšší časová dotace, respektování potřeb žáka, podpora komunikativních dovedností.

Michalík a kolektiv (2015) říkají, že podpůrná opatření musí být vždy v souladu s nejlepším zájmem daného dítěte. Dále tvrdí, že by měla dítěti pomoci maximálně rozvinout jeho vzdělávací potenciál.

Včasnost zahájení podpory je jeden z nejdůležitějších aspektů poskytování podpůrných opatření. Proto by mělo být započato hned po prvních projevech obtíží dítěte při jakémkoliv vzdělávání, zapojení do kolektivu, nebo interakci s vyučujícím. (Michalík, 2015)

3.3 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

Moravcová (2004) ve své knize Zraková terapie slabozrakých a pacientů s nízkým vizem uvádí podpůrná opatření, která jsou potřeba buď u dětí s vrozeným ZP, nebo u dětí, jejichž oslabení a ztráta zraku probíhala v průběhu života.

Děti s vrozeným zrakovým postižením

Pro děti v předškolním věku je důležité získávat kvalitní zrakové informace pomocí neoptických pomůcek. Toto období je významné v navazování vztahů s vrstevníky a okolím. Rozvoje motorických dovedností docílíme použitím vhodných hraček, jako jsou stavebnice, skládky a podporou mobility. Rozvoje řeči docílíme vytvořením podmínek pro komunikaci uvnitř rodiny i v kolektivu hrou s vrstevníky, vhodnými obrázkovými knížkami splňujícími kritéria barevnosti, kontrastu a jednoduchých linií. V období školního věku je charakteristické stupňování nároků na zrakovou práci. Včasné řešení podmínek vzdělávání dítěte, významně ovlivní úspěšnost dítěte v procesu učení. (Moravcová, 2004)

Oslabení a ztráta zraku v průběhu života

Oslabení či ztráta zraku významně ovlivní osobnost dítěte se ZP. Vrozené ZP má vliv na kvalitu utváření představ, pojmů, kvalitu řeči, abstraktního myšlení, na rozvoj pohybu a schopnosti orientace v interiéru i exteriéru, na rozvoj komunikace a vytváření sociálních vztahů. Ztráta zraku v předškolním věku bývá lépe akceptována, jsou-li nablízku dostupné intervence rodiny a odborná pedagogická podpora.

Ve věku školním a adolescentním zaznamenáváme větší zásah do jeho psychické stability. Snížené sebehodnocení a zvýšenou emocionální labilitu způsobenou konfrontací s prožitkem neúspěchu ve školní práci a nepřijetí sociální skupinou v důsledku selhávání při společných činnostech je nutné včas podchytit a nepodcenit možnost vzniku těžších psychických poruch z důvodů neustálého vystavování jedince stresujícím prožitkům. (Moravcová, 2004)

Naproti tomu Michalík a kolektiv (2015) sepsali katalog podpůrných opatření, kde podávají široké veřejnosti ucelený přehled možných prostředků podpory ve vzdělávání. Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu

zdravotního nebo sociálního znevýhodnění charakterizuje tato podpůrná opatření: organizace výuky, modifikace vyučovacích metod a forem, intervence, pomůcky, úpravy obsahu vzdělávání, hodnocení, příprava na výuku, sociální a zdravotní podpora, práce s třídním kolektivem a úprava prostředí.

3.4 OBLASTI PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ

Oblasti podpůrných opatření lze vymezit jako kategorie sdružující jednotlivé prvky speciálně-pedagogické podpory. Jednotlivé oblasti jsou přístupné a interaktivní. (Valenta, Potměšil in Michalík, 2015)

Pro oblasti vzdělávání mimo školní prostředí byla vybrána některá podpůrná opatření, která jsou popsána níže.

3.4.1 ORGANIZACE VÝUKY

Podle Valenty a Potměšila (2015) jsou podpůrná opatření pro efektivní realizaci výchovy a vzdělávání postaveny na organizaci výuky. Jde o soubor opatření, který vede k zefektivnění práce s ohledem na povahu připravovaných táborových aktivit a typ klimatu konkrétní skupiny. Důležité jsou také pedagogické kompetence vedoucích táborů. Mezi tato opatření patří například úprava režimu výuky, snížení počtu žáků ve skupině, mimoškolní pobyty a výcviky.

- Úprava režimu výuky (časová, místní)

Úpravu režimu výuky můžeme dělit na časovou a místní. Z hlediska časového je dobré respektovat delší časový interval na zrakovou práci u dětí se zrakovými funkcemi v pásmu slabozrakosti. U nevidomých pak delší časový limit na práci s kompenzačními pomůckami. Z hlediska místního je potřebné zajistit optimální místo pro dítě se zrakovým postižením vzhledem k jeho aktuálním potřebám a zdravotnímu stavu. (Janková, 2015)

- **Snížení počtu dětí ve skupině**

Díky snížení počtu dětí v konkrétní skupině dochází k příznivějšímu prostředí pro plnění speciálních vzdělávacích potřeb. (Janková, 2015)

- **Mimoškolní pobyty a výcviky**

Paříková (In: Janková, 2015) se věnuje tématice pobytů a výcviků mimo školní prostředí. Podle ní, se pobyty a výcviky realizují podle školního vzdělávacího plánu, ročního plánu školy. Většinou je potřeba zajistit přítomnost dalšího pracovníka (např. traséra, průvodce), což vyžaduje náročnou přípravu pro vedoucího kurzu nebo pobytu. Účast žáka na pobytech je třeba zařadit do individuálního vzdělávacího plánu. Se zákonnými zástupci je třeba opakovaně hovořit o samostatnosti dítěte, o jeho zapojování do všech aktivit třídy ve škole i mimo ní. Na mimoškolních pobytech a výcvicích by měly být zohledněny individuální zvláštnosti jedince. Důležitá je příprava volnočasových aktivit s ohledem na ně a také zajištění vhodných pomůcek, např. kompenzačních, které dítě se ZP k pobytu potřebuje. Dostane tak prostor pro intenzivní nácvik dané dovednosti mimo školní prostředí. Mnohdy si děti se ZP na dětském táboře uvědomují svoji osobnost a rozvoj samostatnosti. Výběr vedení tábora či výcviku, i osobního doprovodu nebo asistenta, s důrazem na odbornost a kvalitu vzdělání.

3.4.2 MODIFIKACE VYUČOVACÍCH METOD A FOREM

Tato oblast je zaměřena především na didaktické prostředky v užším kontextu (didaktické principy, metody, organizační formy, postupy, techniky a východiska) a jejich modifikaci (změny, úpravy, varianty) pro edukaci dětí s jednotlivými druhy a stupni zdravotního postižení, sociálního či zdravotního znevýhodnění. (Valenta, Potměšil, in Michalík, 2015) Jsou zde zařazena tato podpůrná opatření:

- **Způsoby výuky adekvátní pedagogické situaci**

Učitel volí takové postupy, aby dosáhl cílů ve vyučování. (Janková, 2015)

- **Individuální práce s dítětem**

Individuální práce s dítětem je prováděna buď současně s ostatními dětmi ve skupině, nebo jen během části výuky, ve vymezených prostorách. (Kulštrunková in Janková, 2015)

- **Metody aktivního učení**

Metody aktivního učení u dětí se ZP spočívají v prolínání speciálně-pedagogických a obecně-pedagogických postupů s cílem děti motivovat a vyvolat u nich aktivitu k vlastnímu získávání poznatků, či objevování zákonitostí vedené k získání a naučení se novým dovednostem. Aktivním přístupem pro děti vytváříme podmínky k pochopení probírané látky. (Janková, 2015)

- **Podpora motivace žáka**

Pro dítě se ZP je důležité připravit dostatek podnětů pro příjem informací všemi smysly. Tím lze docílit snížení informačního deficitu. Motivací dítěte se ZP je spravedlivé hodnocení s důrazem pozitivních prvků. Je potřeba hodnotit a chválit slovy, nikoliv gesty, či mimikou. (Janková, 2015)

- **Prevence únavy a podpora koncentrace pozornosti**

Dítě se ZP se rychle unaví. Jako prevence před únavou jsou u slabozrakých zajištěny optimální podmínky pro zrakovou práci (světelné podmínky, texty, barva, kontrast atd.). U nevidomých je třeba zajistit klid na orientaci v průběhu hodiny. Je možné zařadit krátký odpočinek. (Janková, 2015)

- **Pravidelná kontrola pochopení osvojovaného učiva**

„Zpětnou vazbou s kontrolou zjišťujeme, jak žák vše chápe, dává do souvislostí, zda nedošlo ke zkresleným, neúplným nebo nesprávným představám a vjemům. (Kulštrunková In: Janková, 2015, s. 77) Pravidelná kontrola pochopení osvojovaného

učiva by měla být v kratších úsecích. Předcházíme tím přetěžování v oblasti zrakového vnímání, i zvýšené koncentrace pozornosti prostřednictvím náhradních smyslů. (Tamtéž)

3.4.3 INTERVENCE

Jedná se o určitý zásah, nebo zákrok. Tento pojem se užívá v mnoha společenských oblastech. V kategorii speciálně-pedagogické, intervencí rozumíme zákrok ve prospěch klienta i jeho edukačního a sociálního prostředí. (Michalík a kol., 2015)

Touto problematikou se v katalogu podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zrakového postižení a oslabení zrakového vnímání zabývá Matoušková (In: Janková, 2015)

- Spolupráce rodin, školy, mimoškolních středisek

Toto opatření přispívá k vytvoření partnerského vztahu mezi rodinou, školou, mimoškolními středisky, založených na vzájemném respektu, důvěře a otevřenosti. (Matoušková In: Janková, 2015)

- Rozvoj jazykových kompetencí

Jedná se o snahu rozvíjet komunikační schopnosti žáka a obohacovat jeho slovní zásobu. (Matoušková In: Janková, 2015)

- Rozvoj specifických dovedností a poznávacích funkcí

Dále Matoušková tvrdí, že: „*Nácvik specifických dovedností žáka v sobě zahrnuje reedukační a kompenzační činnosti. Reedukační činnosti zajišťují rozvoj postižené funkce či smyslu žáka, rozvíjení zbylých zrakových funkcí nebo posílení zrakové funkce například u tupozrakosti. Kompenzační činnosti zajišťují rozvoj nepostižených smyslů či funkcí tak, aby byl nahrazen daný deficit.*“ (In: Janková, 2015, s. 90)

- **Nácvik sebeobslužných dovedností**

Tato oblast podpůrného opatření spočívá v nácviku postupného zvládnutí základních sebeobslužných dovedností v oblasti hygieny, oblékání, stravování, péče o zdraví, či samostatného pohybu. (Králová In: Janková, 2015)

- **Zvládání náročného chování**

Vhodným způsobem komunikace mezi dětmi s těžkým ZP a intaktními spolužáky můžeme předejít určitému nedorozumění. (Králová In: Janková, 2015)

- **Nácvik sociálního chování**

Nejde jen o nácvik sociálního chování, ale i sociálních dovedností v mezilidských vztazích, v dovednosti přiměřeným způsobem vyjádřit své potřeby, pocity, přání s ohledem na druhé, nebo v projevech vhodného chování při vzdělávání. Pod toto opatření spadá i dovednost slušného chování (Matoušková in Janková, 2015)

3.4.4 POMŮCKY

Pod toto opatření spadají pomůcky didaktické, které jsou potřeba k dosažení pedagogických cílů. Jde o určité předměty, které dítě používá ve výchovně-vzdělávacím procesu. Vhodné pomůcky se volí dle stupně zrakového postižení. (Márkusová In: Janková, 2015)

- **Speciální didaktické pomůcky**

Tyto pomůcky jsou upravené pro vzdělávání dětí na různých stupních vzdělávání tak, aby děti mohly plnit výchovně-vzdělávací cíle daného vzdělávacího programu. (Márkusová In: Janková, 2015)

- **Kompenzační a reedukační a rehabilitační pomůcky**

Velmi důležitou roli v životě dítěte se ZP hrají speciální pomůcky. S jejich použitím se dítě stává samostatnější. Pomocí speciálních pomůcek lépe zvládá obtížné situace a tím si přirozeným způsobem zvyšuje sebevědomí.

Trčková (In: Janková, 2015, s. 146) říká, že: „*Kompenzační pomůcka pro osoby*

se zrakovým postižením je nástroj, přístroj nebo zařízení speciálně vyrobené nebo speciálně upravené tak, aby svými vlastnostmi a možnostmi použití alespoň částečně kompenzovalo nedostatečnost způsobenou těžkým zrakovým postižením. “

Nepostradatelným pomocníkem pro dítě se ZP jsou bílé hole, které mohou plnit čtyři základní funkce. Je však potřeba říci, že žádná hůl neplní všechny funkce najednou. Například hůl pro orientaci v prostoru nemůže sloužit jako prostředek opory a naopak. (Finková, 2015 [online])

Moravcová (2004) dělí podpůrná opatření na pomůcky optické, neoptické a elektronické.

Neoptické pomůcky

Do skupiny neoptických pomůcek zlepšujících zrakovou práci dětem se ZP patří úpravy prostředí, přizpůsobení kontrastu jasu a barev materiálů, vytvoření ideálních světelných podmínek, použití různých velikostí a typů písma, čtecí stojánky, pulty, desky s klipem, speciální reedukační texty, čtecí okénka, záložky, podložky, filtry, fólie apod.

Nejsnadnější pomocí jak zlepšit orientaci je využití kontrastních barev materiálů. Zvětšení a zjednodušení typu písma na důležitých informačních tabulích a jejich umístění na kontrastních podkladech zlepší dítěti se ZP přístup k informacím. Přínosný informační systém tvoří také vhodně umístěné piktogramy v potřebné velikosti a kontrastu. Při zrakové práci nablízko využije mnoho slabozrakých dětí možnost přiblížení plochy – sklopnou deskou, stojánkem, čtecím pultem. K zápisům slouží sešity a bloky, či samostatné papíry s širším linkováním. Lepší orientaci v textu zajistí jednobarevné, kontrastní – nejlépe tmavé záložky k podložení čteného textu. (Moravcová, 2004)

Optické pomůcky

Mezi speciální optické pomůcky výrazně usnadňující zrakovou práci slabozrakých a pacientům s horším vizem patří hyperkorekce, hyperokuláry, lupy, dalekohledové systémy a filtry, předsádkové lupy, ruční lupy s rukojetí, stojánkové lupy, filtry. Rozdílný stupeň ZP vyžaduje odlišný typ pomůcky. Při výběru zvětšovací pomůcky do dálky využijeme dosažený vizus s korekcí do dálky. Pro výběr zvětšovací pomůcky na blízko, využijeme dosažený vizus s korekcí na blízko. (Moravcová, 2004)

Elektronické pomůcky

Elektronické pomůcky pro slabozraké a prakticky nevidomé využívají zbytkového zrakového potenciálu, který rozvíjí a zároveň k ulehčení práce mívají někdy i kompenzační podporu pro vnímání sluchem. Počítače, uzavřený TV okruh se používají světově jako moderní kompenzační pomůcky. Záleží jak na kvalitě zobrazovacího média, tak na době, jakou na nich pracujeme a na ergonomickém uspořádání pracovního místa. (Moravcová, 2004)

3.4.5 ÚPRAVA OBSAHU VZDĚLÁNÍ

Všechna pracoviště jako jsou školy či střediska volného času, mají svůj rámcový vzdělávací program, upravující výuku a obsah vzdělávání. Ten je tvořen nejen vědomostmi, dovednostmi, ale i výchovnou složkou, která je zaměřena do oblasti hodnotové orientace, zájmů či postojů dětí. (Michalík, 2015) Jde například o:

- **Respektování specifík žáka**

Jedná se o reakci učitele /vychovatele na projevy ZP žáků v průběhu vzdělávání. Jde o specifické projevy, které jsou způsobeny omezeným přístupem k informacím, které se promítají do vzdělávání. (Vašťáková In: Janková, 2015)

- **Modifikace podávané informace**

Obměnu, úpravu, či přizpůsobení podávané informace u žáků se ZP využíváme pro pochopení podávané látky v průběhu vzdělávání. (Balunová In: Janková, 2015)

3.4.6 SOCIÁLNÍ PODPORA

Tato oblast je zařazena do podpurných opatření z důvodu požadavků a očekávání pedagogů v praxi. (Michalík, 2015)

- **Odlišné stravování**

Mikešová (In: Janková, 2015, s. 193) mluví o tom, že: „*Opatření spočívá v povinnosti zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků při vzdělávání a s ním přímo*

souvisejících činnostech, při poskytování školských služeb a zohlednit onemocnění žáka při vzdělávání formou vhodného stravování s dietním omezením.“

3.4.7 ÚPRAVA PROSTŘEDÍ

Kánský a Součková (In: Janková, 2015) toto opatření dělí na makroprostředí (dětský tábor) a mikroprostředí (skupina dětí). Také říkají, že je potřeba brát ohledy na potřeby žáka s daným typem zrakové vady.

Michalík (2015) tvrdí, že prostředí se zásadní měrou podílí na výsledcích práce pedagogů a dětí. Dále na rozdíl od Kánského a Součkové dělí prostředí z hlediska obecného na složku materiální a složku sociální (bariéry, které omezují, či znemožňují aktivní účast žáků se speciálními a vzdělávacími potřebami.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

4.1 VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ

Všechny výzkumem získané informace byly zaznamenány a zveřejněny s respektem k ochraně osobních údajů a zachování anonymity. Rodiče dětí, se kterými byly vedeny rozhovory, jsou označeni jako rodič A, B, C, D, E. Od matky chlapce se ZP je získán písemný souhlas v příloze A.

Praktická část je zaměřena na konkrétní poznatky a získané zkušenosti zjištěné pozorováním a z rozhovorů. Výzkum je založen na konkrétní skupině rodičů a jejich dětí ve věku od 3 do 9 let. Pozorováním a zároveň rozhovory bylo zjišťováno, jaká podpůrná opatření jsou potřebná k zařazení dítěte se ZP na tematický letní tábor „Rytíři a princezny“, který byl pořádán pro rodiče s dětmi od tří do devíti let věku.

4.2 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem výzkumu bylo pomocí metody pozorování zjistit co nejvíce poznatků a informací o dítěti se ZP, o jeho zvyklostech, návycích, potřebách a nutnosti podpůrných opatření. Pomocí pozorování a cíleně vedených rozhovorů bylo zjišťováno, jaké pomůcky jsou potřebné k začlenění dítěte s těžkým ZP mezi intaktní děti na letním pobytovém táboře.

Výzkumná otázka č. 1: Jak zajistíme bezpečný pohyb dítěte se ZP v táboře i mimo prostředí tábora?

Výzkumná otázka č. 2: Jak zajistíme plnění úkolů sebeobsluhy (svlékání, oblékání, hygiena) dítěte se ZP v táborových podmínkách?

Výzkumná otázka č. 3: Jak zajistíme aktivní účast dítěte se ZP během celotáborové hry?

Výzkumná otázka č. 4: Jak zajistíme vhodnost celotáborových aktivit pro chlapce se ZP?

Výzkumná otázka č. 5: Jak zajistíme vzájemnou interakci mezi dětmi?

Výzkumná otázka č. 6: Jak zajistíme kvalitní a odpovídající náplň volného času dítěte se ZP?

Výzkumná otázka č. 7: Jak pomůžeme seberozvoji dítěte se ZP?

Výzkumná otázka č. 8: Jak zajistíme potřebné rehabilitační a kompenzační pomůcky potřebné k usnadnění plnění každodenních táborových aktivit?

4.3 TECHNIKA SBĚRU DAT

V souladu s definovaným cílem byly ke zpracování bakalářské práce použity techniky kvantitativního přístupu. Data byla sbírána pomocí metody pozorování a polo strukturovaného rozhovoru se zákonnými zástupci dětí. Záznamový arch pro vedení rozhovoru je uveden v příloze B.

Polostrukturovaný rozhovor je poněkud zvolněná technika strukturovaného rozhovoru. Jedná se o přesnou formulaci předem připravených otázek, které dle vývoje situace řadíme ve volném, nikoli ve striktním pořadí. (Opekarová, 2010).

Opekarová (2010, s. 43) tvrdí, že: *„Metoda dlouhodobého a systematického pozorování, zejména v přirozených podmínkách, je jednou z nejvýznamnějších diagnostických metod a postupů. Pozorování se stává vědeckou metodou tehdy, je-li cílevědomé, soustavné, objektivní a kvalifikovaně zaznamenané“*. Respondenti odpovídali na otázky ve volně stanoveném pořadí. Otázky byly otevřené, nebyla možnost výběru z předem stanovených odpovědí. Formulování odpovědi záleželo pouze na respondentovi a jeho názoru. Rozhovory byly se souhlasem respondentů vedené písemně v uzavřené skupině na sociální síti. Poté byly pro potřeby výzkumné práce přepsány do odpovídající formy (příloha C). Otázky byly zaměřené převážně na potřebu a nutnost podpůrných pomůcek a opatření.

Další použitou diagnostickou metodou ve výzkumném šetření bylo zúčastněné, neboli přímé, pozorování. Pozorovatel analyzuje situaci, kterou sám zaznamenal. (Opekarová, 2010)

4.4 POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výzkumným terénem bakalářské práce posloužil areál chatového dětského tábora. Je celoročně umístěný na kraji lesa, v krásném čistém prostředí u obce Jesenný, daleko od rušné silnice. Týdenní tábor pořádal Dům dětí a mládeže Stonožka v Nové Pace (dále DDM), který nabízí množství zájmových kroužků a kurzů pro děti, mládež i dospělé zájemce. DDM pravidelně pořádá jak tábory příměstské, tak i pobytové v přírodě, určené

dětem z Nové Paky a blízkého okolí.

Tematického tábora nazvaného Rytíři a princezny se mohly účastnit děti ve věku od tři do devíti let jak v doprovodu rodičů, tak i samostatně. Vůbec poprvé v historii pořádání dětských letních táborů byla zvažována a poté přijata přihláška chlapce z těžkým ZP v doprovodu jeho matky.

Účast dítěte se ZP na táboře určeném intaktním dětem kladla zvýšené nároky na pořadatele, vedoucí i rodiče účastnících se dětí.

Pozorování chování a potřeb chlapce se ZP probíhalo nepřetržitě v průběhu celého tábora. Sledována byla snaha o samostatný pohyb dítěte v táboře, schopnost plnění úkolů jak v sebeobsluze, tak při táborových aktivitách, umění trávení volného času, zájem o jednotlivé zájmové činnosti, komunikace s okolím a také začleňování se do kolektivu intaktních dětí. Matějček (2012, str. 9) ve své knize Rodiče a děti mluví o tom, že: *„jedním ze základních předpokladů zdravého duševního vývoje dítěte je, aby vyrůstalo v prostředí citově vřelém a stálém.“*

Matka pozorovala těkavé pohyby očí prakticky od porodu. Zrakový terapeut Zobanová (příloha D) tvrdí, že: *„Chlapec s těžkou poruchou vidění, která je kombinací závažného omezení zorného pole, hraniční zrakové ostrosti v pásmu praktické nevidomosti a nystagmu, je srovnatelná s praktickou nevidomostí.“* Lidé trpící nystagmem mohou mít zachováno normální vidění, často tedy nedochází ke snížení zrakové ostrosti. Negativním aspektem této vady jsou záškuby a třes očí, které jsou nápadné okolí. (Lékařské slovníky, online 2016.)

Chlapec levým okem vnímá více podnětů, pravé oko má úplně slepé. Rozezná barvy, ukáže kde je jaký předmět. Rozpoznání dvou obrázků, kdy každý z nich vypadá jinak, ale má stejnou barvu, je pro něho obtížné. Například nepozná rozdíl mezi dvěma obrázky s vyobrazenou třešní a jahodou. Chlapci byla udělána veškerá zdravotní vyšetření, díky kterým se zjistilo, že musí odmalička užívat růstové hormony.

Lékařem doporučené zvětšovací pomůcky, např. lupu, prozatím chlapec neocení. Dítě by se mělo naučit bezpečnostní techniky držení těla, základy prostorové orientace a samostatného pohybu v terénu. Chlapec má diagnostikovanou sníženou zrakovou ostrost do dálky, i nablízko. Je potřeba pracovat s doporučenými vzdálenostmi, s velikostmi symbolů či znaků. Zobanová také říká, že *„optimální pracovní vzdálenost na dálku jsou 3 metry s rostoucí vzdáleností bude mít dítě problém udržet zrakovou pozornost a bude*

mít problém i pro změny v zorném poli a nystagmu. Optimální velikost znaku či symbolu pro práci do blízka, tak aby dítě dokázalo vnímat detail, je 3,2 metru.“ (Zobanová, příloha D)

4.5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Výzkumným souborem bakalářské práce byli účastníci se rodiče a jejich děti, prostředí dětského tábora, dítě s těžkým ZP a jeho zdravotní i osobní dokumentace Výběr respondentů náhodný nebyl. Tvořili jej konkrétní rodiče příslušného letního tábora v Jesenném u Semil. Častá spolupráce a komunikace s maminkou chlapce se ZP probíhala již půl roku před jejich samotným pobytem na letním táboře. Kontakt na matku chlapce se ZP, který byl předmětem pozorování, byl získán od osoby blízké.

4.6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT Z ROZHOVORŮ

Rozhovor byl proveden s matkou dítěte, kterému v té době bylo 6 let, mělo odklad školní docházky a je praktický slepý. Pouze pět rodičů z devíti poskytlo rozhovor na téma podpůrná opatření.

Rodič A - syn 6 let, nevidomý

Rodič B - syn 4 roky, zdravý

Rodič C - syn 5 let, zdravý

Rodič D – dcera 5 let, dcera 7 let, obě zdravé

Rodič E – dcera 4 roky, syn 7 let, oba zdraví

Z provedených rozhovorů vyplynul názor rodičů, že volnočasové aktivity zamýšlené pro intaktní děti byly z významné části vhodné i pro chlapce se ZP. Z odpovědí na první otázku bylo zřejmé, že se chlapci nejvíce líbilo posezení u táborového ohně, kde poslouchal zpěv dětí a hudbu, aktivně se zapojoval. Pomocí rukou nebo jednoduchých nástrojů vytleskával rytmus písniček. Někteří rodiče, zde uvedli hru Ranní lov jako činnost vhodnou pro chlapce se ZP. Děti v rámci hry plnily úkoly různé obtížnosti. Úlovkem jim byly dvojice obrázků s hrady, zlaté a stříbrné kameny, různobarevné špendlíky.

Další vhodnou aktivitou v řadě byla uvedena Stezka za lektvarem. Děti procházely vyznačenou stezku poslepu. Jediným vodítkem v orientaci jim bylo napnuté lano vedoucí k různým stanovištím, kde je čekalo poznávání a hádání několika druhů chutí a předmětů.

Pomocí rozhovorů byla zjišťována reakce dětí na chování a jednání jejich kamaráda se ZP. Dle odpovědí respondentů s ním některé děti komunikovaly bezprostředně, některé s ostychem a zábrany. Celkově děti chlapce se ZP mezi sebe rychle přijaly. Komunikační ani jiné konflikty nevznikaly. Pro děti i chlapce bylo týdenní společné soužití přínosné a obohacující. Někteří rodiče přiznali novou zkušenost. Reakce dětí byly vesměs přívětivé. V odpovědích na otázku „*Navazoval chlapec se ZP vztahy s vrstevníky aktivně?*“ se rodiče shodli, že chlapec komunikoval s dětmi, které ho samy oslovily. Rád se zapojil částečně, nebo i zcela, do programu s ostatními dětmi. Ocenil společné aktivity, zvláště hudební.

Jako zajímavost zde byla uvedena odpověď rodiče D, který říkal, že: „*Různé kontakty a interakce se mezi chlapcem se ZP a ostatními dětmi vyskytovaly, ale přímo o vztazích asi mluvit nelze.*“ Chlapec se cítil lépe v roli posluchače, nebo pozorovatele. V aktivním navazování kontaktů a vztahů se výrazně neangažoval.

V názoru, zda upravené táborové hry byly pro dítě se ZP dostatečně pochopitelné, se dotazované osoby téměř shodovaly. Domnívaly se, že úprava her byla adekvátní chlapcově chápání. Jeden z rodičů dodal, že s pomocí vedoucích, nebo maminky, zvládal vše. Tím spíše, když měl k plnění úkolů dostatek času.

Reakce rodičů na otázku, zda byly na letním dětském táboře nezbytné různé elektronické pomůcky, byly také téměř shodné. Většina se domnívá, že potřeba nebyly. Jen matka chlapce se ZP se zmínila, že elektronické pomůcky nejsou nevhodné. Více k tématu neuvedla, ani ho nijak nerozvedla.

Z odpovědí na otázku, zda dítě se ZP v předškolním věku potřebovalo na dětském táboře speciální optické pomůcky, vyplynula všímavost rodičů. Většinou neuteklo, že chlapec se ZP nosil a potřeboval brýle. Jeho maminka zmínila: „*Speciální pomůcky nepoužíváme zatím ani v běžném životě, takže nedokážu říci, spíše ne.*“

Většina rodičů se také shodla, že na dětském táboře „Rytíři a princezny“ nepotřeboval žádné další speciální, například zvětšovací pomůcky. Důvodem byla empatie vedoucích a také jejich pohotovost chlapci se ZP pomáhat v každé situaci.

Další otázka zněla: Všimli jste si, jak se chlapec se ZP zapojoval do táborového

dění? Můžete uvést nějaký příklad? Většina rodičů vyzorovala, že se rád a s chutí zapojoval do zpívání u táborového ohně a veškerých hudebních aktivit. Jednu z ranních rozcviček, nazvanou Otec Abrahám, dokonce sám aktivně vyhledával.

Poslední otázka zjišťovala názor dotazovaných rodičů, zda byl chlapec se ZP schopný samostatného pohybu v táborovém prostředí. Jeho maminka sdělila, že s dohledem nebo doprovodem ano. Ostatní rodiče se shodli, že se chlapec se ZP v daném prostředí nebyl schopen sám pohybovat.

4.7 STANOVENÉ KATEGORIE VYHODNOCOVÁNÍ DLE KONKRÉTNÍCH CÍLŮ

1. Pohyb chlapce v táboře i mimo prostředí tábora
2. Plnění úkolů sebeobsluhy
3. Aktivity během celotáborové hry
4. Jednoduchost her
5. Vhodnost celotáborových aktivit pro chlapce se ZP
6. Navázání vztahů s vrstevníky
7. Volnočasové aktivity
8. Rehabilitační a kompenzační pomůcky

Pro tyto kategorie byly vyhotoveny jednotlivé tabulky, ve kterých byly zpracovány informace získané výzkumem pro účely bakalářské práce. Jsou uvedené v příloze E.

4.8 LETNÍ TÁBOR „RYTÍŘI A PRINCEZNY“

V této podkapitole praktické části je popsán denní program dětského tábora a nosná celotáborová hra

4.8.1 DENNÍ PROGRAM DĚTSKÉHO TÁBORA

Letní pobytový tábor nabízel ubytování v celkem dvanácti dřevěných chatkách, vždy po čtyřech lůžkách. Chlapec se ZP a jeho maminka bydleli v chatce číslo 3 z důvodu blízkého přístupu k ostatním budovám v areálu. Ranní budíček byl pro všechny děti i rodiče stejný, načasován na 8.00 hodin. Ke vstávání bez otálení děti motivovala hra nazvaná Ranní lov, která začínala již v 8.05. Spočívala v hledání a nacházení různých obrázků, nebo předmětů. Poté následovala rozcvička. V 8:30 děti snídaly. V 9:00 byl nástup a vzápětí první půlka dopoledního programu. V 10:00 svačina a druhá půlka dopoledního programu. Kolem 12:00 hodiny se podával oběd a po něm nastal čas pro odpočinek. Polední klid trval do 14:00 hodiny, kdy startovala první část odpoledního programu. V 16:00 byla nachystaná odpolední svačina a po ní druhá část odpoledního programu. Po večeři, která byla určena na 18:00 hodinu, následovalo osobní volno. Večerní nástup byl ve 20:00 hodin. Nejpozději ve 21:30 zazněla večerka.

4.8.2 CELOTÁBOROVÁ HRA

K táborovému ohni na koni přijel posel se smutnou zprávou. Stará zhrzená čarodějnice králi zaklela zámek. Království odebrala všechny životu důležité živly: vodu, vítr, zemi, světlo a oheň. Král požádal rytíře a princezny o pomoc. Prvním úkolem dětí bylo zlou čarodějnici vyhledat. Ukrývala se v okolní přírodě, kde měla svoji chaloupku. Pro děti bylo hledání obtížné, proto dostaly stopy, které je ke zlé čarodějnici dovedly. Ona však ve své chýši nebyla. Právě v sousední zemi sbírala byliny, pro její kouzelnické lektvary. První den se děti vrátily s nepořízenou, čarodějnici neobjevily. Večer byla dětem odvyprávěna o čarodějnici pověst. Údajně byla zlá z jediného důvodu. Byla zhrzená, protože kdysi dávno před lety si král z Nezbedýzkého království vybral za svoji ženu její mladší a krásnější sestru. Proto se rozhodla svoji stránku s dobrými vlastnostmi uzavřít do skleněné láhve. Tu pak schovala v lese tak, aby ji ani živáček nenašel.

Děti během dopoledne následujícího dne láhev s ukrytými dobrými vlastnostmi staré čarodějnice našly.

Čarodějnice

Úkolem dětí bylo zlou čarodějnici zachránit. Záchrana spočívala v nalezení dobrých vlastností. Díky nim se stala opět dobrou čarodějnící. Radila dětem s jednotlivými úkoly.

Drak

Drak symbolizoval oheň. Úkolem dětí bylo vymyslet ukolébavku a tu drakovi zazpívat, aby se nevzbudil.

Vodník

Získání vody od vodníka předcházela noční hra. Děti šly setmělou krajinou za vodníkem do mlýna, kde získaly vodu výměnou za jimi podepsaný hrneček.

Bludičky

Bludičky bloudily po nocích a schovávaly sluneční kámen symbolizující světlo. Tento kámen byl uložen v močálu.

Hejkal

Pro vysvobození hejkala děti potřebovaly kouzelný lektvar. Jeho dosažení bylo hrou s využitím chuťových a hmatových smyslů. Hejkal odměnil děti velkým větrníkem s návodem jeho sestavení. Získaly vítr.

Všechny předměty symbolizující životu důležité živly byly odneseny do truhly. Pomocí světelných efektů byl přivolán král z Nezbedýzkého království a truhla s cenným obsahem mu byla předána. Království bylo zachráněno. Na počest úspěšné mise byl uspořádán velký výpravný bál.

4.9 SHRUTÍ STANOVENÝCH KATEGORIÍ POZOROVÁNÍ

4.9.1 POHYB DÍTĚTE SE ZP V TÁBOŘE I MIMO PROSTŘEDÍ TÁBORA

Chlapec se ZP byl seznámen s prostředím chatového tábora i se všemi zděnými budovami. První den pobytu se učil orientaci v neznámém terénu a poznával, kde najde co potřebuje. Ze začátku byl zcela závislý na své matce. Postupem času zvládnul sám dojít od chaty do budovy s jídelnou, nebo toaletou. Společnost maminky i ostatních dospělých osob v táboře pro něho byla důležitá a ve všech ohledech potřebná. Delší vycházky i veškeré táborové aktivity absolvoval s jejich asistencí. Chlapec se ZP nepoužíval bílou hůl. V areálu tábora se pohyboval vždy pod dohledem, nebo s osobním doprovodem.

4.9.2 PLNĚNÍ ÚKOLŮ SEBEOBSLUHY

Oblékání se

Smýkal (1986) ve své knize *Výchova nevidomého dítěte předškolního věku* píše, že dítě v šesti letech je schopno se samostatně, s nutnými opravami dospělé osoby, obléknout a obout.

Chlapec se ZP se učil oblékat sám. Bylo to pro něho velmi obtížné. Hromádku s oblečením měl vždy připravenou předem. Pletl si rukávy, nepoznal jednotlivé druhy oblečení. Dokázal se obléci pouze s pomocí jiné osoby. Bez asistence, slovních rad, navádění kam strčit ruku, kam hlavu a také co si v danou chvíli obléci, se neobešel.

Hygiena

Dále Smýkal (1986) ve stejnojmenné knize uvádí, že až po dokonalém zvládnutí nočníku, může dítě začít používat toaletu. Je však potřeba drobných opatření. Například prodloužit stahovací šňůru tak, aby na ni dítě dosáhlo pohodlně. Tím může rodič vzbudit zájem dítěte používat WC.

Matka chlapce se ZP pro tento výzkum poskytla informaci, že doma dítěti trvalo půl roku, než se naučilo chodit na WC samo. V táborovém prostředí chlapec upozornil na svoji potřebu. Na toaletu došel s doprovodem. Splachovací šňůru používal sám, zvuk tekoucí vody ho fascinoval.

Omytí rukou po použití WC, nebo před jídlem, zvládal samostatně. Ne pokaždé potřeboval doprovod k umyvadlu. Ke konci tábora byl často naváděn jen slovně a pod dohledem došel do umývárny a umyl si ruce sám.

Sprchování probíhalo s pomocí chlapcovy maminky. Bez slovních rad a navádění by se neobešel.

Stolování

V jídelně byla zjišťována schopnost sebeobsluhy chlapce při jídle. Matka ho dovedla k jídelnímu stolu, on si sedl. Podala mu talíř s jídlem a informovala ho o menu. Snídaně a svačiny jedl převážně rukama. U oběda a večeře měl připravenou lžici, kterou používal. Příborem se zatím jíst neučil a ani to po něm nebylo vyžadováno. Stolování mu trvalo velmi dlouho. Na vše měl dost času, nikam nespěchal. Jeho matka ho naváděla k rychlejší konzumaci. On se rád vymlouval, hledal jakýkoliv únik. Prázdný talíř odnášela jeho matka.

Samostatnost

Celkově chlapec ze ZP samostatný nebyl. Jedinou situací, kdy se obešel bez přítomnosti doprovodu byla doba trávená u táborového ohně. Posezení byla provázena hrou na hudební nástroje, zpíváním a různými hrami. Velmi rád a ochotně se zapojoval do všech hudebních aktivit, sám hrál na různé nástroje, jako jsou dřívka a podobně. Děním se nechával unášet, aktivně spolupracoval a společnost osobního doprovodu nepotřeboval.

4.9.3 AKTIVITA DÍTĚTE BĚHEM CELOTÁBOROVÉ HRY

Rozcvička

Startérem každého dne byly ranní rozcvičky. Jejich skladba se měnila ob den. Chlapec se ZP si oblíbil rozcvičku nazvanou Otec Abrhám, která spočívala ve zpěvu doprovázeným pohybem. Klasickým rozcvičkám se vyhýbal, ale jak zaslechl zpěv, hned se nadšeně přidal. Zřejmou motivací byla skutečnost, že chlapec píseň znal. Během půlroční spolupráce a příprav před samotným táborem byl s písní a celou rozcvičkou seznámen a naučil se ji.

Ranní lov

Ranní lov je název hry spočívající v plnění úkolů zaměřených na rychlost, bystrost a pohotovost dětí.

1) Najdi dva stejné obrázky

Děti měly naleznout vždy dva stejné obrázky z několika volně pohozených v blízké přírodě.

Téma tábora „Rytíři a princezny“, nabízelo obrázky s různými druhy hradů. Chlapec se ZP nebyl schopný obrázky najít. S pomocí vedoucího, který ho držel za ruku a slovně naváděl, obrázky našli. Chlapec rozpoznal pouze barvy. Na zelené louce viděl cosi oranžového. Když mu byly ukázány dva stejně barevné obrázky, ovšem s různými hrady, nepoznal rozdíl.

2) Barevné špendlíky

Hra vybízela děti k nalezení barevných špendlíků, které byly zapíchnuté v různých předmětech. Pozorování probíhalo v přírodě těsně za chatkami. Chlapec se ZP by sám špendlíky nenašel. S pomocí vedoucího byl doveden k místu. Byl mu ukázán jeden barevný špendlík, který si osahal. Poté mu bylo navrhnuo, aby v místech kde stál, našel jakýkoliv jiný barevný špendlík. Slovně byl směřován k ležícímu předmětu, kde mohl být špendlík přišpendlen. Chlapec špendlík našel a správně označil i jeho barvu.

3) Stříbrné a zlaté kameny

Úkolem dětí bylo hledat a sbírat drahé kameny. Kameny byly celkem velké, dobře viditelné, nastříkané zlatým, nebo stříbrným sprejem. Chlapec se ZP byl doveden do míst, kde byly pohozeny. Zlaté kameny rozpoznal okamžitě, stříbrné mu splývaly s okolím. S občasnou pomocí však úkol splnil.

Čarodějnice

Chlapec se čarodějnice nebál. Naopak byl zvědavý. Pomocí hmatu zjišťoval, jak vypadá. Povídal si s ní, osahal si její vlasy, obličej, tělo, i oblečení. Tuto pohádkovou postavu si oblíbil, a pokud mohl, rád s ní trávil svůj čas.

Drak

Drak symbolizoval oheň. Děti měly vymyslet ukolébavku a drakovi ji zazpívat, aby se nevzbudil. Zatímco děti intaktní vymýšlely píseň pro draka, chlapec se ZP seděl opodál a poslouchal, nebo si dělal své rituály. Například dřívkem zjišťoval velikost prostoru, ve kterém se nacházel.

Vodník

K získání vody od vodníka předcházela noční hra. Děti společně s vedoucími šly po polní cestě setmělou přírodou, jeden kilometr daleko od tábora. Na určeném místě byl hrneček, který děti podepsaly a vyměnily s vodníkem za bezednou láhev vody.

Chlapec se ZP měl osobní doprovod, který ho držel za ruku. Přestože kilometr pro něj byla dlouhá vzdálenost, cestu zvládl bez obtíží. Tma pro chlapce se ZP nebyla neznámou. Některé úseky cesty byly obtížnější pro děti intaktní, než pro něj.

Chlapec se ZP ještě psát neuměl. Vzal do ruky fix a s pomocí vedoucího nakreslil obrázek, který symbolizoval jeho podpis.

Bludičky

Děti spaly pod širým nebem, v přírodě. Bludičky v noci bloudily po lese a svítily si lucernami na cestu. Většina dětí v tu dobu klidně spala, ale ty, které nespaly, mohly bludičky vidět. Druhý den ráno děti chlapci se ZP vyprávěly, co v noci viděly. Ten však neměl nejmenší tušení o obsahu slova bludička, a co znamená. Sluneční kámen symbolizující světlo byl ukryt v močálu. Výprava pro něj trvala asi půl hodiny a cesta nebyla dlouhá. Vedla z kopce dolů, směrem do lesa k řece. Chlapec se ZP šel s doprovodem vedoucího, držel se ho za ruku. Cesta byla hrbolatá a dělala mu potíže. Chlapci trvalo poměrně dlouho, než došel do cíle.

Hejkal

V podvečer se v lese objevil hejkal. Všechny děti ho měly možnost vidět a vyslechnout si od něho další zprávu. Chlapec se ZP slyšel hejkala mnohem dříve, než ostatní děti. Šel za ním po hlase. Nalezl ho jako první a velmi se o něho zajímal. Měl spoustu otázek. Vypytał se, kdo je, jak se jmenuje, co tam dělá a kde žije. Hejkal však jen hejkal. Chlapec byl tak nadšený, že se snažil hýkání napodobit. Aby děti získaly kouzelný lektvar potřebný k vysvobození hejkala, musely projít vyznačenou stezku s několika stanovišti se zavázanýma očima. Ta vedla po lesní cestě a byla asi sto metrů dlouhá. Její směr určovalo lano natažené podél stezky, které bylo dětem jediným vodítkem v prostorové orientaci. Na prvním stanovišti děti poznávaly hmatem různé předměty. Mezi nimi byly například nůžky, toaletní papír, tužka, guma, lepicí páska, hudební nástroje. Na druhém pak ochutnávaly ingredience kouzelného lektvaru. Poznávaly ocet, citron, cukr, sůl, vodu, čokoládu, marmeládu a podobně. Posledním, pro děti nejzábavnějším úkolem, bylo z krabice vylovit a poznat plyšové zvířátko. Dětem se hra líbila a nejvíce rodičům. Bylo zajímavé je pozorovat, jak mlčky hlídají své dítě (děti o rodičích nevěděly). U chlapce se ZP byla patrná sebejistota. Naopak ostatní děti si v činnostech se zavázanýma očima zdaleka tak jisté nebyly. V této hře si intaktní děti vyzkoušely nevidomost, a jak těžký může být život s ní.

Aktivity u ohně

Bylo-li hezké počasí, večery se trávily u táborového ohně. Pro chlapce se ZP to byly nejkrásnější chvíle. Uměl si je užít sám a nepotřeboval osobní doprovod. Rád sedával na lavičce u ohně a zkoušel zvuky různých nástrojů na hraní. Používal triangu, dřívka, nebo hudební nástroj nazvaný kouzelná žába. Snažil se tleskat do rytmu, i když na něho byly písničky moc rychlé. Pobrukoval si je cestou zpět do chatky, nebo před spaním.

Večerníček

Každý večer před spaním vedoucí připravili hrané pohádkové večerníčky. Jeden večer hráli stínové divadlo o Sněhurce a dvou trpaslících. Druhý večer děti pobavili loutkovým divadlem o Mařence a Jeníčkovi. Další pak ztvárnili píseň od Jaromíra Nohavici – Kozel. Chlapci se ZP se pohádkové večerníčky líbily. Všechny je znal. Ač

neviděl herce, alespoň poslouchal. Maminka mu pro lepší představu vysvětlovala, co se v tu chvíli v dané pohádce dělo.

4.9.4 JEDNODUCHOST HER A VHODNOST CELOTÁBOROVÝCH AKTIVIT

Chlapec se ZP potřeboval osobní doprovod na všechny táborové aktivity, K účasti při rozcvičce, ranním lovům, celotáborové hře i k pohádkových večerníčkům byl nutný dohled a pomoc dospělé osoby. Všechny úkoly, které pro děti intaktní byly jednoduché, chlapec se ZP plnil s obtížemi. To i v případě, že u nich trávil mnohem více času. Některé činnosti pro něho byly přiměřené a chlapci blízké. Často využíval svoji matku k jasnějšímu vysvětlování a kladl doplňující otázky. Matka mu většinu informací musela připomínat. Hry byly zjednodušeny tak, aby zadané úkoly zvládl.

4.9.5 VZÁJEMNÁ INTERAKCE MEZI DĚTMI

Chlapec se ZP se mezi intaktní děti začlenil v rámci možností jednoho týdne rychle. První den pobytu v táboře se ostýchal a byla na něm patrná nejistota. Zvykal si na nové prostředí, na neznámé hlasy dětí i dospělých. Stále se schovával za maminku. Ze začátku nekomunikoval, mluvil jen se svoji maminkou. Pomalu poznával jiné prostředí, než na které je doma zvyklý. Ostatní děti vnímaly chlapce se ZP pozitivně, jako kdyby žádné zdravotní postižení neměl. Sice si všímaly jeho slepoty a tápání, ale to jim nedělalo problém v navazování kontaktu a konverzace. Chlapec se ZP o navazování bližších vztahů příliš nestál. S výjimkou hudebních aktivit se nerad zapojoval do společného táborového dění. Bližší mu bylo trávení času spíše jako „pozorovatel“.

4.9.6 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY MIMO TÁBOROVÝ PROGRAM

Chlapec se ZP rád trávil volný čas ve své chatce. Ležel na posteli a poslouchal šum venkovních zvuků. Zajímalo ho a vyptával se, co slyší za zvuky. Nahlas přemýšlel, co se kde děje. Vedoucí často na jeho otázky neuměli odpovědět, protože nebyli tak

vnímaví, aby slyšeli zvuk, o kterém chlapec mluvil. Rád poslouchal hlasy dětí za chatkou, vánek otvírající okna, zpěv jednotlivých ptáků.

4.9.7 SEBEROZVOJ DÍTĚTE

Chlapec se ZP využíval možností každý den vyrábět drobné výrobky, čímž procvičoval jemnou motoriku.

Amulet

Chlapec se ZP si vyrobil kouzelný amulet, který ho chránil před zlem. Jeho výroba spočívala v ozdobení a pomalování již hotového dřevěného přívěsku, kterým byla provlečena šňůrka, nebo provázek. S malováním neměl problém, s provlékáním mu pomáhali vedoucí. Amulet si velmi oblíbil a málokdy ho z krku sundal. Využíval ho také ke svým rituálům, kdy pomocí něj zjišťoval, zda se nachází uvnitř anebo vně budovy, sílu větru a tak podobně.

Svíčka

Chlapec se ZP dostal plástev včelího medu a postupným rolováním vytvořil svíčku. Při této činnosti také potřeboval asistenci. Nejdříve si plástev osahal. Bylo důležité ji nahřát, aby byla lépe tvarovatelná. Chlapci ze ZP byl velmi příjemný dotyk rukou s medem. Dále měl možnost vyrobit větrník a dozdobit si rytířský meč se štítem. Papírový větrník si pomocí temperových barev a vlastních prstů pomaloval dle své fantazie a přání. Dřevěný štít a meč již byly vyřezány. Chlapec se ZP si je pouze dobarvil barvami podle svých představ.

4.9.8 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

Rehabilitační a kompenzační pomůcky

Optické pomůcky

Chlapec se ZP zvětšování prozatím neocení. Lékařem mu byly doporučené zvětšovací pomůcky, například ruční lupa. Veškeré táborové aktivity zvládal pouze s dioptrickými brýlemi, které si udržoval v čistotě. Kdyby byl pro táborový pobyt vybavený zvětšovací pomůckou, mohl by ji využít pro lepší viditelnost například ve hře Ranní lov.

Neoptické pomůcky

Chlapec se ZP si na letní dětský tábor přivezl hračky, na které byl zvyklý z domova. Plyšové zvířátko, se kterým večer ulehal do postele a tablet. Byly mu nabídnuty různé stavebnice, které však pro časově náročný táborový program neměl možnost plně využít.

Matka chlapci se ZP vše podrobně popisovala a vysvětlovala. Měl nízkou slovní zásobu. Často vystačil pouze s větou: „já chci maminku.“ Některé večery mu byly čteny pohádky, jejichž obsah si měl zapamatovat. Druhý den ráno bylo zjišťováno množství zapamatovaných informací. Jeho věty nebyly souvislé, ale ke konečnému porozumění došlo.

Elektronické pomůcky

Chlapec se ZP si na tábor přivezl speciální dětský počítač určený zrakově postiženým. Byly tam tlačítka s různými zvuky, výuka poznávání písmen a také zábavné hry určené dětem předškolního věku. Tábor však absolvoval bez jeho používání a také bez jakýchkoliv dalších speciálních pomůcek. Veškerý čas dítěte byl využitý ke hraní táborové hry, k plnění zábavných úkolů, k rozvíjení dětské tvořivosti i smysluplnému naplnění volných chvil v osobním volnu. Dítěti se ZP byl vždy nablízku dospělý člověk s pomocnou rukou, jeho maminka, nebo vrstevníci.

Příprava na aktivity

Na většinu táborových aktivit se chlapec se ZP pečlivě připravoval. S předstihem mu bylo vysvětlováno, jaká aktivita v danou dobu bude probíhat. Vedoucí, nebo maminka mu přibližovali podrobnosti konkrétních akcí, rozcviček a her a také mu nastínili způsob, jakým aktivitu zvládne. Na hry a rukodělnou výrobu měl vždy dostatek času. Nestačil-li na danou aktivitu sám, s pomocí vedoucích, nebo maminky většinu úkolů zvládnul.

5 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Výzkumná otázka č. 1: Jak zajistíme bezpečný pohyb dítěte se ZP v táboře i mimo prostředí tábora?

Táborové prostředí pro chlapce se ZP bylo ze začátku neznámým terénem, ale postupem času se situace zlepšovala. První den se seznamoval se vzdálenostmi z chatky do jídelny anebo na toaletu. Po třech dnech pobytu byl schopen dojít bez doprovodu do umývárny nebo na WC. Veškeré zájmové aktivity a úkoly plynoucí z táborové hry plnil s asistencí dospělých osob. V průběhu týdne se chlapec se ZP začal v některých částech táborového areálu pohybovat bez doprovodu, leč s dohledem. Mimo areál byl osobní doprovod nutný.

Bezpečnost chlapce ze ZP během pohybu v táboře i mimo něj bylo zajištěno doprovodem dospělé osoby. V místech, které chlapec znal a ve kterých se nebál samostatného pohybu bez obsluhy byl nutný dohled dospělé osoby. Bezpečný pohyb dítěte s těžkým ZP po táboře i mimo něj bez dohledu a doprovodu dospělých osob nebyl možný.

Výzkumná otázka č. 2: Jak zajistíme plnění úkolů sebeobsluhy (svlékání, oblékání, hygiena) dítěte se ZP v podmínkách tábora?

Naplnění potřeb sebeobsluhy bylo zajištěno dohledem maminky, slovními radami, naváděním a pokyny. Při oblékání dostal vybrané druhy oblečení, byl o nich informován a obdržel rady, jak si co obléknout. Bez dohledu a občasně pomoci matky by nebyl chlapec se ZP schopen se sám obléknout.

Při stravování v táborové jídelně chlapci se ZP asistovala dospělá osoba. Dovedla ho ke stolu, předložila talíř s jídlem a hrneček s pitím. Po jídle sklídila a odnesla prázdné nádoby z jídelny.

Hygienické návyky měl naučené a zažité. Omytí rukou před jídlem, po použití WC nebo během dne často zvládnul i bez doprovodu. Ranní i večerní čištění zubů zvládal se samostatností. Sprchování probíhalo s asistencí.

Výzkumná otázka č. 3: Jak zajistíme aktivitu dítěte se ZP, během táborového pobytu?

Dětský letní tábor Rytíři a princezny byl nabitý zábavnými hrami, akcemi, dobrodružnými úkoly a výlety. Jednotlivé dny dětí účastnících se týdenního tábora, byly bohatě naplněny všemožnými aktivitami, od cvičení, bádání, zpívání, rukodělného tvoření, hraní na hudební nástroje, vyprávění, vymyšlení písniček přes povídání si s dospělými, nebo vrstevníky, čtení pohádek, až po odpočinek a klidné chvíle. Převážná většina vyjmenovaných činností chlapce zajímala a účastnil se jich s ochotou. Některé aktivity upřednostňoval a některé vynechával. Například se s nadšením účastnil rozcvičky nazvané Otec Abrahám, díky jejímu hudebnímu doprovodu. Klasické rozcvičky ho nezajímaly. Táborové hry, kterým chlapec nerozuměl, byly zjednodušeny tak, aby je pochopil. Vše s ním bylo předem, s dostatečným časovým předstihem probíráno. K dispozici mu byl doprovod dospělé osoby a pomoc maminky. Z rozhovorů s rodiči intaktních dětí vyplynulo, že si chlapec se ZP velmi cenil času stráveného u táborového ohně a že si užíval ranní rozcvičky (zvláště pak ty spojené se zpěvem) včetně hry Ranní lov.

S pomocí vedoucích, matky, nebo i jiných dospělých osob se chlapec v daných aktivitách orientoval a chápal podstatu plnění jednotlivých úkolů

Výzkumná otázka č. 4: Jak zajistíme vhodnost celotáborových aktivit pro chlapce se ZP?

Celotáborové aktivity byly společně s táborovým týmem zkušených odborníků konzultovány předem. Některé hry byly míře chápání chlapce se ZP přizpůsobeny. Upravené hry chlapec se ZP zvládl pochopit bez větších obtíží.

Výzkumná otázka č. 5: Jak zajistíme vzájemnou interakci mezi dětmi?

Děti intaktní mezi sebe přijaly dítě se ZP bez problémů. Jeho zdravotní postižení vnímaly, ale nijak neřešily. Chlapci se ZP trvalo několik dní, než se ostatním dětem otevřel. Nebyl nedůvěřivý. Spíše se cítil bezpečněji ve „svém světě“. Jen výjimečně se sám zapojoval do konverzace ostatních dětí, ale rád je poslouchal, pozoroval a trávil s nimi čas. Vzájemná interakce byla zajištěna již tím, že chlapec s těžkým ZP pobýval v táborovém prostředí společně s ostatními dětmi.

Výzkumná otázka č. 6: Jak zajistíme aktivitu dítěte se ZP ve volném čase?

Chlapec se ZP trávil volný čas podle svého přání a nálady převážně sám, nebo se svoji maminkou. Ta mu zajistila program mimo celotáborové aktivity, na které byl zvyklý z domova.

*Výzkumná otázka č. 7: **Jak zajistíme rozvoj jemné motoriky u chlapce se ZP?***

Chlapec se ZP se aktivně a se zájmem zapojil do výroby amuletu, svíčky, meče, erbu, větrníku atd. Využíval svých dovedností a rukodělným tvořením nevědomky procvičoval jemnou motoriku stejně jako ostatní děti.

*Výzkumná otázka č. 8: **Jak zajistíme potřebné rehabilitační a kompenzační pomůcky potřebné k plnění každodenních táborových aktivit?***

Největší důraz byl kladen na pomůcky neoptické. Pro pohodový a přínosný pobyt chlapce se ZP předškolního věku, na letním táboře ve společnosti intaktních dětí, byly vyzorovány dva zásadní faktory. Bezpečné prostředí odpovídající jeho schopnostem samostatného pohybu a přiměřené množství zábavných, chlapci se ZP pochopitelných her a aktivit. Z výzkumného pozorování bylo zřejmé, že chlapec se ZP žádné speciální pomůcky k pobytu v dětském táboře nepotřeboval. Jedinou používanou pomůckou byly brýle, které nosil neustále. Vhodnou pomůckou mohla být jednoduchá lupa, kterou mohl nosit chlapec na krku nebo držet v ruce. Mohla usnadnit chlapci situaci třeba při hledání barevných špendlíků v přírodě, nebo při porovnávání barevných obrázků. Také bylo vyzorováno, že kromě elektronických hraček, které si chlapec se ZP na tábor přivezl, žádné jiné speciální elektronické pomůcky nepotřeboval. Dle informací jeho maminky nepoužívá žádné speciální pomůcky ani doma v běžném životě

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala podrobným pozorováním konkrétního dítěte s těžkým zrakovým postižením během jeho pobytu na dětském letním táboře spolu s intaktními dětmi. Tábor ležící v přírodě malé obce Jesenný u Semil v srpnovém týdnu od 9. do 15.8 umožnil skupině dětí i dospělých společný relaxační pobyt plný zábavy, her a dobrodružství připravených týmem pedagogických odborníků speciálně pro děti ve věku od tří do devíti let i jejich rodiče. Právě společné soužití intaktních dětí s dítětem těžce zrakově postiženým, jeho integrace do kolektivu, chování, samostatnost, sebeobsluha, komunikace a aktivita v táborových hrách byly zájmem přímého pozorování.

Výzkumné šetření metodou přímého pozorování a realizací rozhovorů pomocí výzkumných otázek a odpovědí ukázalo, že chlapec se ZP spadá do první úrovně podpůrných opatření. K jeho spokojené, případně aktivní účasti na dětském letním táboře ve společnosti intaktních dětí nejsou nutná žádná speciální podpůrná opatření zajišťující bezpečný a pohodový pobyt chlapce v neznámém prostředí. Běžné pomůcky, například brýle postačily ke kvalitnímu zapojení se do veškerých aktivit a táborového programu. Některé situace by mu usnadnila lupa, nebo jiná zvětšovací pomůcka. Chlapec se ZP byl pod neustálým dohledem dospělých osob. Byl doprovázen při všech činnostech po celý den vedoucími, nebo vlastní maminkou. Byla mu poskytována celodenní péče a pomoc při běžných činnostech a asistence při veškerých aktivitách, kterých se účastnil. Lidské faktory, například vstřícný přístup, klidné jednání, přátelská atmosféra a trpělivost byly těmi nejdůležitějšími podpůrnými prostředky, které chlapec se ZP potřeboval a také ocenil. Sice aktivně nekontaktoval jiné děti, nenavazoval s nimi vztahy a přátelství, ale jejich přítomnost si užíval po svém. Rád naslouchal hlasům dětí a trávil s nimi čas jako tichý pozorovatel.

Další cenné informace pro sepsání této bakalářské práce byly posbírány výzkumným šetřením, které bylo realizováno vedením rozhovorů s rodiči, účastnících se spolu se svými dětmi táborového pobytu. Odpovědi na osm položených otázek poskytlo celkem 5 respondentů včetně matky postiženého chlapce. Protože je teprve šestiletý, čeká ho ještě dlouhá cesta k začlenění se do společnosti, stejně jako jeho zdravé vrstevníky. Pozorování chlapce se ZP během táborového pobytu naznačilo možný směr dalšího rozvoje chlapcovy osobnosti. Jeho aktivita v činnostech s hudebními nástroji, s předměty

vydávajícími různé zvuky, se zpěvem, rytmikou, vytleskáváním a podobně, naznačuje chlapcovo budoucí možné uplatnění v hudebních oborech. Jeho zájem o ně a vytríbený sluch jsou výbornými předpoklady k jejich studiu, následnému uplatnění se ve společnosti a plnohodnotnému životu.

V dnešním vyspělém světě existují moderní technologie, které pomohou usnadnit nevidomému život tak, aby nebyl zcela závislý na pomoci jiných osob. Žádné technické a elektronické pomůcky však nenahradí lidskou přízeň, empatii a nezištnou pomoc člověku trpícím slepotou. Z výzkumu vyplynulo zjištění o míře potřebnosti podpůrných opatření, což bylo hlavním jeho cílem pro potřeby této bakalářské práce. V ní byly popsány zrakové schopnosti chlapce a jeho diagnóza, táborový časový harmonogram, zábavné aktivity včetně celotáborové hry Rytíři a princezny a doplňkových činností.

Vedlejším cílem této práce může být inspirace všem rodičům mající dítě se zrakovým postižením a kteří nemají dostatek možností k aktivní dětské rekreaci. Z výzkumu jasně vyplývá, že pobyt v dětském táboře vedeném odborníky, s programem tvořeným s ohledem na ZP dítě, je pro něj přínosným. Chlapec se ZP si díky táborovým hrám rozšířil slovní zásobu, výrazně posílil fantazii, procvičil jemnou motoriku, získal nové zkušenosti v mnoha směrech. Stejně tak obohacující může být společný pobyt pro intaktní děti, které se učí přirozeným způsobem lidské sounáležitosti, soucitu se slabším jedincem, srdečnosti a snaze pomáhat. Práce nabízí cenné informace, z nichž mohou čerpat střediska pro volný čas dětí a mládeže.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEROÚŠEK, P., *Rádce provozovatele a vedoucího dětského tábora*, Trutnov: Sondy, 2004, s. 64

BOCAN, Miroslav, Daniela ZOUNKOVÁ a Andy MARTIN. *Děti v ringu dnešního světa: hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let*. 1. vyd. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012, 98 s. Edice aktivit a her. ISBN 978-808-7449-240.

FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika STOKLASOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 158 s. ISBN 978-80-244-1857-5.

FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007, 158 s. ISBN 978-80-244-1857-5.

HAMADOVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: text k distančnímu vzdělávání*. 2. Brno: Paido, 2007. ISBN 978 80 7315 159 1

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2000, 774 stran. ISBN 978-80-262-0873-0.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANKOVÁ, Jana. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zrakového postižení a oslabení zrakového vnímání: dílčí část*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4685-1.

JESENSKÝ, J. *Základy komprehenzivní tyflopédie - 1. díl: Přehled systému komprehenzivní tyflopédie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2002. 60 s. ISBN 80-7041-329-8.

KVĚTOŇOVÁ, L. *Základy oftalmopedie*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0667-6.

KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 2000. 70s. ISBN 80-85931-84-2.

LINHART, J. PETRUSEK, M. VODÁKOVÁ, A. MAŘÍKOVÁ, H. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.

LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopédie I*. Olomouc: UP, 1988

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1989. 336 s. Rodinný kruh.

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního*

nebo sociálního znevýhodnění: obecná část. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-2.

MORAVCOVÁ, Dagmar. *Zraková terapie slabozrakých a pacientů s nízkým vizem*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2004, 203s, s. příl. ISBN 80-725-4476-4.

OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 72 s. ISBN 978-80-86723-969.

Legislativní dokumenty

Vyhláška č. 48/2005 Sb., ze dne 25. ledna 2005 o základním vzdělání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál veřejné správy*. Praha: Wolters Kluver ČR. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-48-2005-sb-1>

Zákon č. 561/2004 Sb., ze dne 24. září 2004 o předškolním vzdělávání, základním, středním, vyšším odborném jiném vzdělávání a jiném vzdělávání (Školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál veřejné správy*. Praha: Wolters Kluver ČR. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15>

Vyhláška č. 27/2016 Sb. ze dne 28. ledna 2016 o vzdělávání žáků, se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2016, částka 10, s. 234-239. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <http://euroinstitut.net/files/Vyhlaska.pdf>

Vyhláška č. 73/2005 Sb., ze dne 9. února 2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: *Portál veřejné správy*. Praha: Wolters Kluver ČR. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=73~2F2005&rpp=15#seznam>

Zákon č. 258/2000 Sb., ze dne 14. července 2000 o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Portál veřejné správy*. Praha: Wolters Kluver ČR. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=258~2F2000&rpp=15#seznam>

Seznam použitých internetových zdrojů

FINKOVÁ, Dita. *Základy tyflopédie: Charakteristika osob se zrakovým postižením* [online]. [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://kurzy-spp.upol.cz/CD/2/1-03.pdf>

Ústav zdravotnických informací a statistiky České Republiky. *Mezinárodní klasifikace nemocí*. [online][cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index>.

SMÝKAL, Josef. Tyflopédický lexikon jmenný: Helena Kellerová. [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.apogeum.info/tlex/heslo.php?id=486>

SMÝKAL, Josef. Výchova nevidomého dítěte předškolního věku: Vedení k sebeobsluze. [online]. Brno: Magistrát města Brna, 1995, Knihnice Slepeckého muzea.[cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://smykal.ecn.cz/publikace/kniha06t.htm>

Velký lékařský slovník: Nystagmus [online]. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://generator.citace.com/dok/iwXAqnLmsP2PO4E8>

SEZNAM ZKRATEK

DDM - Dům dětí a mládeže

ZP - Zrakové postižení

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Informovaný souhlas – nevyplněný	I
Příloha B – Záznamový arch pro vedení rozhovoru	II
Příloha C – Přepisy rozhovorů.....	III
Příloha D – Lékařská zpráva.....	VII
Příloha E – Tabulky	VIII

Příloha A – Informovaný souhlas – nevyplněný, zdroj: vlastní

Studuji na univerzitě Jana Amose Komenského v Praze, obor Speciální pedagogika – vychovatelství. Píši bakalářskou práci na téma Možnosti společného sdílení volného času dětí se zrakovým postižením a intaktních. Cílem mé práce je zjistit pomocí jakých podpůrných opatření je možné zajistit aktivní účast dítěte se zrakovým postižením na letním táboře. Práce bude následně využitelná v teorii a praxi. Přínosná bude pro střediska pro volný čas dětí a mládeže. Ať už pro domy dětí a mládeže, nebo stanice zájmových činností, které dětem nabízí různé kroužky, kurzy, prázdninové tábory, či jiné aktivity. Pokud by se rozhodly pro začlenění nevidomých dětí. Také by mohla posloužit pro organizace, které se zabývají zdravotně postiženými. Pro kvalitní vypracování závěrečné práce je nutné zpracovat reálné údaje o problematice těžce zrakově postiženého dítěte v předškolním věku. Z tohoto důvodu se na Vás obracím s prosbou o svolení zpracovat interní informace Vaší rodiny. Prosím Vás o souhlas, abych mohla psát o Vašem synovi, se kterým budeme společně trávit volné chvíle na dětském táboře. Dále Vás prosím, abych mohla použít informace z dokumentace Vašeho dítěte. Zavazuji se, že získané informace budou použity pouze k účelům zpracování bakalářské práce.

Adéla Trytková

.....

(datum, místo a podpis výzkumníka)

Souhlasím s tím, že studentka Adéla Trytková bude pozorovat mého syna a nahlédne do jeho dokumentace na dětském táboře „Rytíři a princezny“ v Jesenném u Semil.

Vše poslouží pro účely bakalářské práce.

Příloha B – Záznamový arch pro vedení rozhovoru – zdroj: vlastní

1. Byly volnočasové aktivity zaměřené na děti intaktní vhodné pro chlapce se zrakovým postižením?
2. Jak reagovaly děti na to, že s nimi tráví svůj čas dítě se zrakovým postižením?
3. Navazoval chlapec se zrakovým postižením vztahy s vrstevníky?
4. Byly upravené hry pro dítě se zrakovým postižením dostatečně pochopitelné?
5. Jsou na takovém táboře vhodné elektronické pomůcky?
6. Potřebuje dítě se zrakovým postižením na dětském táboře speciální optické pomůcky?
7. Všimli jste si, jak se chlapec se zrakovým postižením zapojoval do táborového dění? Můžete uvést nějaký příklad?
8. Myslíte se, že chlapec se zrakovým postižením byl schopný se sám pohybovat v daném prostředí?
9. Můžete říci, zda chlapec se zrakovým postižením potřeboval používat zvětšovací pomůcky?

Příloha C - Přepisy rozhovorů – zdroj: vlastní

1) Byly volnočasové aktivity zaměřené na děti intaktní vhodné pro zrakově postiženého chlapce?

Rodič A: Určitě byly vhodné, např. ranní lov

Rodič B: S pomocí maminky a táborových vůdců zvládal dobře většinu aktivit, moc se mu líbilo zpívání u ohně, uvolňovalo ho

Rodič C: Já bych řekla, že Sebastián s pomocí své matky, nebo vedoucích zvládal aktivity dobře. U táboráku kluci na kytaru hráli známé písně a Sebastián se rád přidal. Rád poslouchal hudbu a také se tleskáním, nebo jinými nástroji zapojil do rytmu.

Rodič D: Nemalá část ano například poznávání chutí, procházení stezky poslepu.

Rodič E: Většinou ano, vzhledem k tomu, že organizátoři museli vědět, že tam takové dítě budou mít.

2) Jak reagovaly děti na to, že s nimi tráví svůj čas dítě se zrakovým postižením

Rodič A: Myslím si, že normálně. Někteří měli snahu s ním komunikovat a navázat kontakt

Rodič B: Děti byly v pohodě, Sebíkovi rychle přijaly, nevznikaly konflikty, bylo to oboustranně prospěšné

Rodič C: Naše výchova je zaměřená na to tolerovat ostatní jiné děti a sami jim věnujeme dostatek času, takže jsme našim dětem vysvětlili, že tyto děti neměli takové štěstí jako ty naše. Že za to nemohou a proto je dobré se k nim chovat hezky. Naše děti projeví empatii a soucit. Spíš se ukázalo, že si rády pomáhají, než, aby se vysmívali a záměrně ubližovali různě hendikepovaným dětem.

Rodič D: Byla to pro ně nova zkušenost. Po bližším seznámení a odpadnutí ostychu, byly reakce víceméně přívětivé.

Rodič E: Jak které dítě, většinou pozitivně s potřebou pomáhat mu. Ze začátku se ovšem styděly a nevěděly jak na to.

3) Navazoval chlapec se zrakovým postižením vztahy s vrstevníky?

Rodič A: S některými ano.

Rodič B: Pár dní se adaptoval, zvykal si, v průběhu času byly vidět velké pokroky, Sebík nebyl nervózní a komunikativní děti s ním kontakt navazovaly a on s dětmi též.

Rodič C: Navazoval a byl rád, že se mohl, alespoň částečně, nebo úplně zapojit do programu s ostatními dětmi.

Rodič D: Různé kontakty a interakce se mezi sebou a ostatními dětmi vyskytovali, ale přímo o vztazích asi mluvit nelze.

Rodič E: Ano

4) Byly upravené hry pro dítě se zrakovým postižením dostatečně pochopitelné?

Rodič A: Ano

Rodič B: Řekla bych, že ano, s pomocí mamky zvládal program.

Rodič C: S dopomocí vedoucích nebo jeho matky byly hry pro Sebastiána pochopitelné. Pokud na hry a výroby dostal dostatek času, zvládal vše.

Rodič D: Myslím si, že ano.

Rodič E: Jistě

5) Jsou na takovém táboře vhodné elektronické pomůcky?

Rodič A: Klidně. Myslím, že elektronické pomůcky nejsou nevhodné.

Rodič B: Nemyslím si.

Rodič C: Myslím si, že na tomto táboře byly jakékoliv elektronické pomůcky zbytečné.

Rodič D: Dle mého názoru ne.

Rodič E: Dle mého názoru to potřeba není.

6) Potřebuje dítě se zrakovým postižením v předškolním věku na dětském táboře speciální optické pomůcky?

Rodič A: Speciální pomůcky nepoužíváme zatím ani v běžném životě, takže nedokážu říct, spíše ne.

Rodič B: Kromě brýlí ne.

Rodič C: Ano potřebuje.

Rodič D: Brýle určitě. Jinak o žádných dalších pomůckách nevím

Rodič E: Nosil brýle.

7) Všimli jste si, jak se chlapec se zrakovým postižením zapojoval do táborového dění? Můžete uvést nějaký příklad?

Rodič A: Strašně rád se zapojoval do zpívání u táboráku.

Rodič B: Byl vidět velký pokrok v průběhu tábora, Sebík komunikoval s dětmi a mně utkvělo jeho zpívání u táboráků.

Rodič C: Líbilo se mi, jak zvládal rozcvičku. Rád zpíval a hýbal se. Rád seděl u táborového ohně a poslouchal písničky. Pokud nějakou znal, zapojil se.

Rodič D: Sebastián se zapojoval hlavně prostřednictvím maminky, na kterou byl dost fixován a která mu pomáhala a vedla ho. Ovšem při několika činnostech se Sebastián zapojil i díky spolupráci s vedoucími.

Rodič E: Občas byl až moc chtivý se do některých aktivit zapojit. Například při ranní rozcvičce, když se děti probouzely na jednu písničku, u které zpívaly a prohýbaly celé tělo.

8) Myslíte se, že chlapec se zrakovým postižením byl schopný se sám pohybovat v daném prostředí?

Rodič A: S opatrností nebo slovním doprovodem ano.

Rodič B: Myslím, že ne, potřeboval průvodce.

Rodič C: Myslím, že s ústní dopomocí ano. Sebastián je chytrý, zvědavý a učenlivý.

Rodič D: Spíše ne.

Rodič E: Po čase ano, nejdříve potřeboval pomoci s orientací

9) Můžete říci, zda chlapec se zrakovým postižením potřeboval zvětšovací pomůcky?

Rodič A: Ne

Rodič B: Nemyslím, ačkoliv mohli by pomoci k samostatnější práci. Vzhledem k jeho handicapu myslím, že potřebuje podporu člověčí, ne technickou.

Rodič C: Při některých aktivitách ano.

Rodič D: Myslím si, že ne.

Rodič E: Nosil brýle, ty mu dost pomáhaly.

Příloha D – Lékařská zpráva

12. 7. 2015

MUDr. Anna Zobanová, soukromá oční ordinace
Krškov XXXXXXXXXXrandov, tel. 251810044
Vaníček Sebastian, nar.: 11.02.2008, r.č., č.poj.: 080211/1607, muž
Dolní branná 48, 543 62, poj.: 209

FUNKČNÍ VYŠETŘENÍ ZRAKU

1.Kontakt s dítětem: Při dnešním vyšetření byla přítomna matka. Chlapec se rychle adaptoval, dobře navazoval sociální kontakt, byl komunikativní a pozornost byla velmi dobrá. Dané úkoly i zadání chápal bez problému a plnil je s maximální snahou.

2.Oči: Nestabilně se objevuje střídavá fixace. Dítě má kompenzační postavení hlavy pro velmi jemný horizontální nystagmus, který se zhoršuje při stresu či únavě.

3.Koordinace oko - ruka, popř. noha: v dané oblasti nemá žádné potíže, koukne se a sáhne.

4.Formy percepce: (rozišení, porovnání, pojmenování) objevují se potíže s vnímáním reálné fotografie, jednoduchý obrázek či symbol dítěti nečiní potíže.

5.Zraková ostrost:
SOSH test VOO 0,16/5m s vl.kor.
Lea Symbol Near Vision Card VOO 0,16 s vl.kor.

6.Zorné pole: předpokládají se hrubé změny v zorném poli, zatím nelze spolehlivě vyšetřit.

7.Kontrastní citlivost:
Hiding Heidi Low Contrast Face Test 10% na 50 cm s vl.kor.

8.Kognitivní dovednosti: Orientace v ploše, ale i v prostoru bez obtíží.

Doporučení: Původně donošený chlapec, kdy prakticky od porodu matka pozorovala téžavé pohyby očí. U nás je dítě vedeno pro dg. **Hypoplasia disci nervi opt., Nystagmus horizont.** Dítě s těžkou poruchou vidění, která je kombinací závažného omezení zorného pole, hraniční zrakové ostrosti v pásmu praktické nevidomosti a nystagmu, je srovnatelná s **praktickou nevidomostí**. Bylo by dobrá dítě vzdělávat dvojí technikou (černostisk v kombinaci s bodovým písmem). Nutno pracovat se zachovalým viděním. Dítěti byla pořízena optická zvětšovací pomůcka - příložní lampa polokoule. Dále vzhledem ke změnám v zorném poli, bylo by dobré s dítětem nacvičit bezpečnostní techniky držení těla a základy POSP (prostorová orientace a samostatný pohyb). Dítě má sníženou zrakovou ostrost, jak do dálky, tak do blízka, proto je nutno pracovat s doporučenými vzdálenostmi a velikostmi symbolů či znaků. Optimální pracovní vzdálenost na dálku jsou 3m s rostoucí vzdáleností bude mít dítě problém udržet zrakovou pozornost a bude mít problém i pro změny v zorném poli a nystagmu. Optimální velikost znaku či symbolu pro práci do blízka, tak aby dítě dokázalo vnímat detail je 3,2M (viz příložená kopie). Dítě by mělo být vedeno SPC pro zrakově postižené, aby pomohlo a poradilo rodičům s možnými postupy při výchově a vzdělávání.

Mgr. Barbora Zobanová
Zrakový terapeut

Příloha E - tabulky – zdroj: vlastní

Tabulka č. 1 – Pohyb chlapce v daném prostředí

Pohyb chlapce v daném prostředí			
	Bez obtíží	Případné obtíže	Poznámky
V areálu			
Mimo areál			

Tabulka č. 2 – Sebeobsluha

Sebeobsluha				
	Zvládal	Zvládal s pomocí	Nezvládal	Poznámky
Oblékání se				
Hygiena				
Stolování				
Samostatnost				

Tabulka č 3 – Schopnost zapojit se do volnočasových aktivit

Schopnost zapojit se do volnočasových aktivit			
	Zapojil se	Nezapojil se	Poznámky
Rozsvička			
Ranní lov			
Čarodějnice			
Drak - oheň			
Vodník - voda			
Bludičky - světlo			
Hejkal - vzduch			
Aktivity u ohně			
Večerníček			

Tabulka č. 4 – Navazování kontaktu s vrstevníky

Navazování kontaktu s vrstevníky		
	Navázal	
	Bez obtíží	S obtížemi
1. den		
2. den		
3. den		
4. den		
5. den		
6. den		
7. den		

Tabulka č. 5 – Jednoduchost her

Jednoduchost her				
	Jednoduché	Středně složité	Složité	Poznámky
Rozcvička				
Ranní lov				
Čarodějnice - dobrá stránka				
Drak - oheň				
Vodník - voda				
Bludičky - světlo				
Hejkal - vzduch				
Aktivity u ohně				
Večerníček				

Tabulka č. 6 – Pomůcky

Pomůcky	Ano	Ne	Poznámky
Didaktické			
Kompenzační			
Reedukační			
Rehabilitační			

Tabulka č. 7 – Podpůrná opatření

Podpůrná opatření	Ano	Ne	Poznámky
Pomůcky			
Příprava na aktivity			

Tabulka č. 8 – Vhodnost celotáborových aktivit pro chlapce se ZP

Vhodnost celotáborových aktivit pro chlapce se ZP				
	Vhodné	Méně nevhodné	Nevhodné	Poznámky
Rozcvička				
Ranní lov				
Čarodějnice - dobrá stránka				
Drak - oheň				
Vodník - voda				
Bludičky - světlo				
Hejkal - vzduch				
Aktivity u ohně				
Večerníček				

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Adéla Trytková

Obor: Speciální pedagogika - Vychovatelství

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Možnosti společného sdílení volného času dětí se zrakovým postižením a intaktních

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh: 12

Počet titulů českých použitých zdrojů: 17

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 9

Vedoucí práce: Mgr. Jana Janková